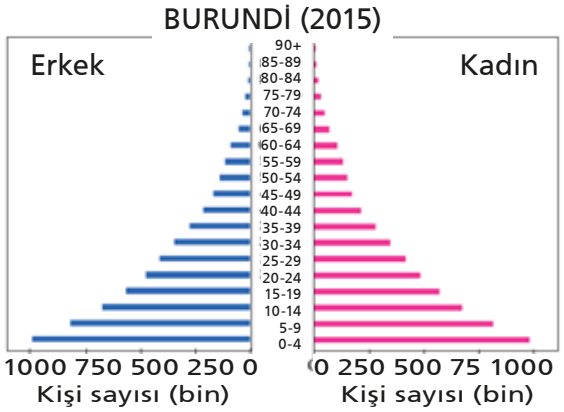
COĞRAFYA Sınıf-10

KONU NÜFUS PİRAMİTLERİ

Nüfusun sosyoekonomik durumunu belirleyebilmek ve geleceği ile ilgili planlar yapabilmek için yaş ve yaşın cinsiyetlere göre dağılımının öncelikli olarak bilinmesi gerekir. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını gösteren grafiklere **nüfus piramitleri** denir. Nüfus piramitlerine bakılarak o bölgedeki toplam nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı ile genel olarak o bölgenin toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi edinilebilir.

Nüfus piramitleri; **kenarları içe çökük, düzgün üçgen biçimli, asimetrik şekilli, arı kovanı** ve **çan** şeklindeki nüfus piramitleri olmak üzere beş ana gruba ayrılır.

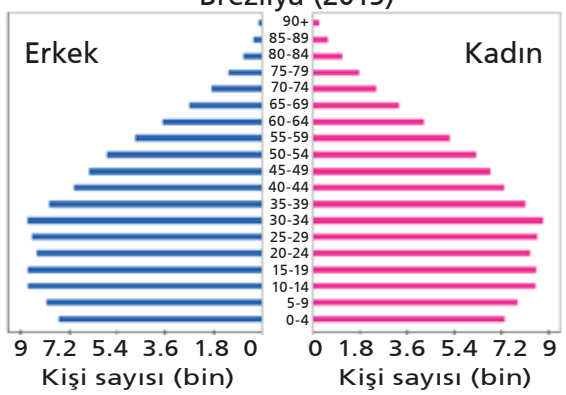
Kenarları İçe Çökük Nüfus Piramidi: Doğum ve ölüm oranlarının fazla olduğu az gelişmiş ülkelere ait nüfus piramididir. Piramidin alt kısmının geniş olması, gerçekleşen doğumlar sonucu çocuk sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Piramidin üst kısmının dar olması ise ortalama yaşam süresinin az olmasına bağlı olarak yaşlı nüfusun azlığından kaynaklanmaktadır. Doğum ve ölüm oranları dengeli bir seyir izlediği için nüfus artış hızı çok yüksek değildir. Sanayi Devrimi öncesine ait olan bu nüfus piramitleri; günümüzde Angola, Burundi ve Benin gibi ülkelerde görülür.

Grafik: Kenarları içe çökük nüfus piramidi (BM)

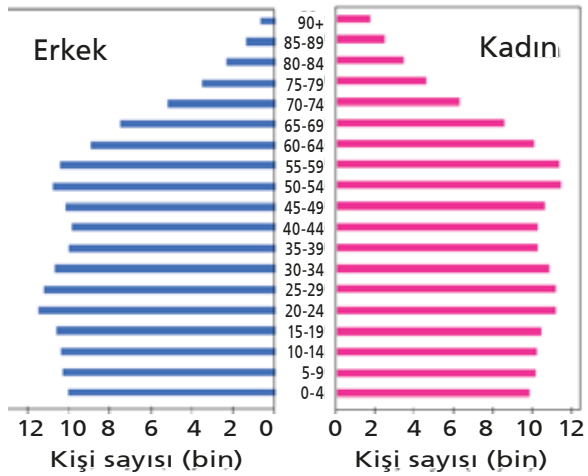
Düzgün Üçgen Biçimli Piramit: Doğum oranlarının yüksek olmasına karşılık ölüm oranlarının azalmaya başladığı ülkelere ait nüfus piramididir. Doğum oranları yüksek olduğu için piramidin alt kısmı geniştir. Sağlık koşullarının düzelmeye başlamasıyla ölüm oranları azalmıştır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan piramit ikizkenar üçgene benzemektedir. Bu özelliğe sahip olan ülkelerde hızlı bir nüfus artışı görülmektedir. Bolivya, Filipinler ve Hindistan gibi yeni gelişmekte olan ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.

Asimetrik Şekilli Nüfus Piramidi: Doğum oranında ciddi bir düşüşün görüldüğü ülkelere ait nüfus piramididir. Piramidin taban kısmına bakıldığında doğum oranlarının hızla düştüğü ve nüfus artış hızının azaldığı görülür. Bu durum, ülkelerin gelişmişlik seviyesinin yükselmeye başladığını göstergesidir. Bangladeş, Çin ve Brezilya gibi ülkelerin nüfus piramidi bu şekildedir.

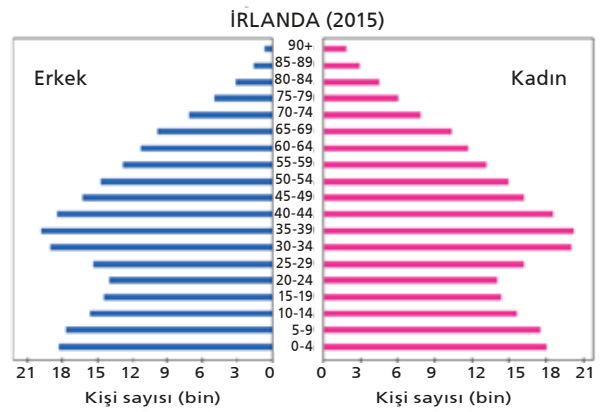
Grafik : Asimetrik şekilli nüfus piramidi (BM)

Arı Kovanı Nüfus Piramidi: Doğum ve ölüm oranlarının düşük olduğu gelişmiş ülkelere ait nüfus piramididir. Düşük doğum oranları nedeniyle tabanı dar olan piramide göre bu tür ülkelerde aktif nüfus oranı fazla, ortalama yaşam süresi uzun ve yaşlı nüfus oranı da çoktur. ABD, İngiltere, Almanya, İtalya ve İsveç gibi gelişmiş ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.

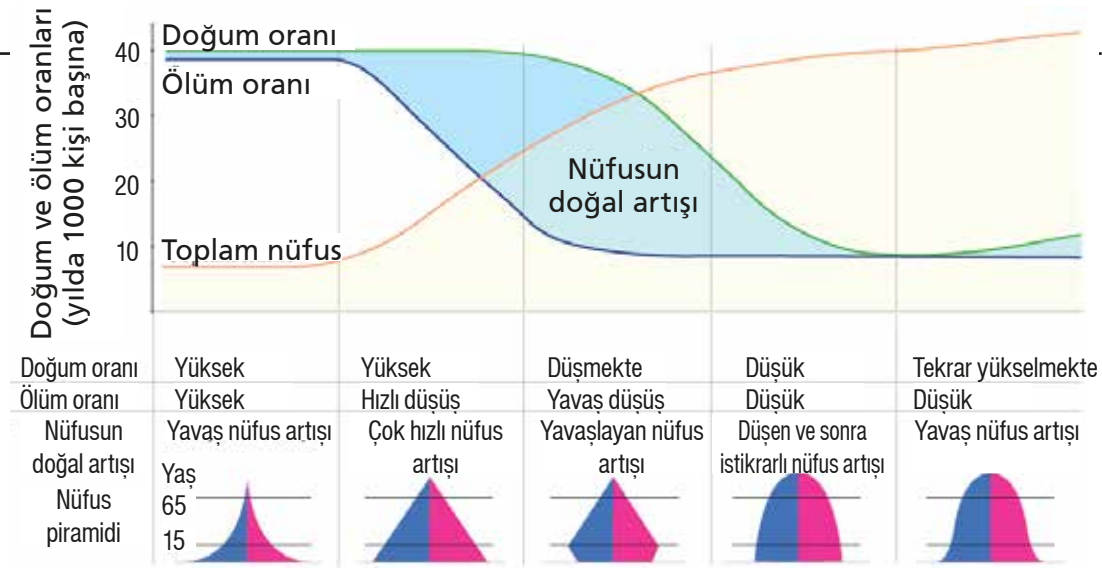

Grafik: Arı kovanı nüfus piramidi (BM)

Çan Şeklindeki Nüfus Piramidi: Belirli bir süreçte düşük olan doğum oranlarının sonradan artış gösterdiği ülkelere ait nüfus piramididir. Bu nedenle piramidin taban kısmı genişlemeye başlamıştır. Piramidin üst kısmının geniş olması ise yaşlı nüfus oranının fazlalığından kaynaklanmaktadır. Rusya ve İrlanda gibi ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.

Grafik : Çan şeklinde nüfus piramidi (BM)

Demografik Dönüşüm Modeli

Ülkelerin doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu aşamadan, bu oranların düşük olarak gözlemlendiği aşamaya geçişini ifade etmektedir. Ülkelerin gelişme ve kalkınma sürecine bağlı olarak ortaya çıkan bu durum, nüfus piramitlerinin şeklinin değişmesine neden olmaktadır.

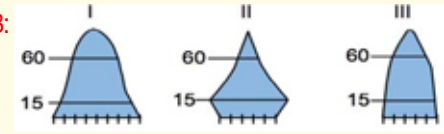

SORULAR

Soru 1:
Bir ülkenin nüfus piramidine bakılarak aşağıdaki bilgilerden hangisi elde edilemez?
A) Ülkenin yüz ölçümü
B) Cinsiyet yapısı
C) Toplam nüfus miktarı
D) Ortalama ömür uzunluğu
E) Nüfusun yaş aralıkları (Cevap A)

Soru 2:
Ülkelerin nüfus piramitleri, ülke hakkında belirli bilgileri vermeleri bakımından önemlidir.
Yukarıdaki nüfus piramidine sahip bir ülke ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?
A) İhracatında tarımsal ürünler önemli yer tutar.
B) Kırsal nüfus oranı yüksektir.
C) Genellikle birincil ekonomik faaliyetler yaygındır.
D) Kişi başına düşen milli gelir düşüktür.
E) İthalatında ham madde önemli yer tutar.
(Cevap E)

Soru 3:

Yukarıda verilen nüfus piramitlerinden hangileri son yıllarda doğum oranı artan ülkelere aittir?
A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III (Cevap A)

Soru 4:
Bir ülkenin nüfus piramidine bakılarak o ülkeyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşılamaz?
A) Gelişmişlik durumu B) Cinsiyet durumu
C) Doğurganlık oranı D) Kent nüfus miktarı
E) Nüfusun yaş yapısı (Cevap D)

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ